

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://eco.ck.ua/docs/Perelik%20rechozyn,%20klas%20nebezpeky.doc>.

11. Общие санитарно-гигиенические требования к воздуху рабочей зоны [Текст]: ГОСТ 12.1.005-88. ССБТ. – [Действующий от 1989-01-01]. – М.: Издательство стандартов, 1988. – 75 с.

12. Бията, Ю.И. Определение параметров породных отвалов: площади основания и санитарно-защитной зоны [Текст] / Ю.И. Бията, Ю.В. Зеленев, В.Н. Артамонов // Збірник наукових праць студентів і аспірантів «Екологічні проблеми паливно-енергетичного комплексу», (25-26 квітня 2012 р, Донецьк). – 2012. – С. 8-12.

13. Рибалова, О.В. Оцінка ризику виникнення надзвичайних ситуацій екологічного характеру в Луганській області [Текст] / О.В. Рибалова, С.В. Белан, А.А. Савічев // Проблеми надзвичайних ситуацій: зб. наук. праць НУЦЗ України. – 2013. – Вип. 17. – С. 152-163.

14. Швыряев, А.А. Оценка риска воздействия загрязнения атмосферы в исследуемом регионе: учебное пособие для вузов [Текст] / А.А. Швыряев, В.В. Меньшиков. – М.: Изд-во МГУ, 2004. – 124 с.

15. Гранітне (снт) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%96%D1%82%D0%BD%D0%B5_\(%D1%81%D0%BC%D1%82\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%96%D1%82%D0%BD%D0%B5_(%D1%81%D0%BC%D1%82)).

Стаття надійшла до редакції 16.12.2015 р.

УДК 331.45

Г.В. Демчук, доц. (НТУУ «КПІ»)

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ В НОВОПРИЙНЯТИХ КРАЇНАХ ЧЛЕНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ (НА ПРИКЛАДІ РУМУНІЇ)

H.V. Demchuk (National Technical University of Ukraine «Kyiv Polytechnic Institute»)

SAFETY MANAGEMENT IN THE NEWLY ADMITTED MEMBER STATES OF THE EUROPEAN UNION (ON THE EXAMPLE OF ROMANIA)

В статті проаналізовано законодавчу і нормативну базу Румунії та основні принципи її адаптації до стандартів ЕС. Розглянуто сучасну систему управління охороною праці (СУОП) новоприйнятого члена Європейського Союзу (ЕС). Висвітлені органи державного управління на яких покладено функції підготовки, прийняття рішень спрямованих на

забезпечення сталого функціонування СУОП. Надано рекомендації щодо шляхів розвитку СУОП в Україні з урахуванням перспективи її членства в ЄС.

Ключові слова: система управління охороною праці; законодавча та нормативна база; органи державного управління; міжнародні стандарти.

В статті проаналізована законодавча та нормативна база Румунії та основні принципи її адаптації до стандартів ЄС. Розглянуто сучасну систему управління охороною праці (СУОП) нової членкині Європейського Союзу (ЄС). Виділено органи державного управління, на яких покладено функції підготовки, прийняття рішень, спрямованих на забезпечення сталого функціонування системи управління охороною праці. Дані рекомендації щодо шляхів розвитку СУОП в Україні з урахуванням перспективи її членства в ЄС.

Ключевые слова: система управления охраной труда; законодательная и нормативная база; органы государственного управления; международные стандарты.

The article analyzes the legislative and regulatory framework of Romania and the basic principles of its adaptation to EU standards. The modern safety management system newly admitted member European Union (EU). Highlights state authorities entrusted with the function of preparation, decision-making for sustainable functioning OSH management system. Recommendations on ways of OSH management systems in Ukraine from the perspective of EU membership.

Keywords: system safety management; legal and regulatory framework; governments; international standards.

Вступ. Останні події які відбулися в Україні продемонстрували, що на сьогодні базовим національним інтересом та основним геополітичним пріоритетом зовнішньої політики нашої держави, є її прагнення якомога швидше подолати шлях до євроінтеграції. Країна розраховує що її інтеграція до світового цивілізаційного простору, як активного суб'єкту геополітики, дозволить забезпечити підвищення добробуту народу на тлі сталого зростання економіки. Це обумовлено тим, що характерною рисою сучасного світового розвитку більшості країн є активізація їх інтеграційних процесів у світову економіку. При цьому, навіть, ті країни, які не входять до складу інтеграційних об'єднань, неминуче відчують на собі їх значущий вплив. Після останнього розширення ЄС Україна стала безпосереднім сусідом Євросоюзу, тому для України найцікавішим досвідом є євроінтеграційний досвід країн Центральної та Східної Європи, який справив відчутний вплив на їхній економічний розвиток.

Метою роботи є аналіз законодавчої і нормативної бази в галузі безпеки та охорони праці, системи управління охороною праці нової членкині Європейського Союзу, щоб на тлі його досвіду визначити напрямки руху та шляхи подолання проблем під час євроінтеграції.

Результати дослідження. Стрімкі зміни в усіх аспектах життя громадян Румунії після Революційних подій 1989 року дозволили зробити важливі кроки у правовій сфері. Так, законодавча база з охорони праці у Румунії була майже повністю змінена у відповідності до вимог європейської спільноти.

Взявши за основу документи Європейського Союзу в галузі охорони праці, Міністерство праці, соціальної політики та сім'ї, а також Міністерство охорони здоров'я Румунії встановили наступні цілі в галузі безпеки та охорони праці:

1. Впровадження та дотримання вимог щодо охорони праці, у зв'язку із зобов'язаннями перед ЄС з моменту вступу туди Румунії у 2007 році.
2. Розвиток та консолідація установ, що відповідають за виконання положень з охорони праці, закріплених державним законодавством.
3. Розвиток профілактичних заходів щодо запобігання нещасних випадків та виробничих захворювань шляхом впровадження культури запобігання професійним ризикам та ефективного поєднання теоретичних та практичних елементів.
4. Розвиток та розширення діалогу з соціальними структурами з метою більшого залучення соціальних партнерів як до прийняття рішень у галузі охорони праці, так і їхньої реалізації.

Законодавча та нормативна база Румунії з охорони праці.

В Румунії в галузі охорони праці діє наступна законодавча база:

1. Конституція Румунії. Держава гарантує право на працю, вільний вибір професії та місця роботи, соціальний захист (охорона праці, умови праці жінок та молоді, встановлення мінімальної заробітної плати, щотижневий відпочинок, оплачена відпустка, праця у специфічних та складних умовах, професійне навчання). Нормальна тривалість робочого дня не має перевищувати в середньому восьми годин. Жінки, що працюють нарівні із чоловіками, мають отримувати рівну з ними зарплату [1].

2. Закон «Про охорону праці» № 319/2006. Цей закон спрямований на встановлення заходів для поліпшення рівня безпеки та охорони праці робітників і встановлює загальні положення щодо запобігання виробничим ризиків, захисту здоров'я та безпеки працівників, усунення ризиків та випадкових факторів, інформації, консультацій, балансу праці, навчання працівників, а також загальних напрямів реалізації цих положень. Закон поширюється як державні так і приватні установи з певними винятками. Закон регламентує загальні обов'язки роботодавців і працівників, а також їхню співпрацю щодо охорони праці. Для реалізації положень закону були розроблені Методичні правила щодо реєстрації та повідомлення про інциденти, нещасні випадки на виробництві та виробничі захворювання [2].

3. Трудовий кодекс Румунії (схвалений Законом № 307/2003, внесено зміни Постановою уряду № 55/2006). Містить положення про обов'язки роботодавців та працівників щодо охорони праці, а також обов'язки комітетів з охорони праці та медиків, що працюють на виробництвах та в інших установах [3].

4. Закон № 108/1999 «Про створення та організацію Трудової Інспекції», пізніше перевиданий разом з Постановою Уряду щодо організації та роботи Трудової Інспекції та місцевих трудових інспекцій.

5. Закон № 346/2002 «Про страхування від нещасних випадків на виробництві та виробничих захворювань». Містить положення щодо страхування та компенсації у разі нещасного випадку на виробництві та виробничих захворювань, а також вимоги до реєстрації та повідомлення.

Законом передбачено наступні види допомоги:

- допомога при тимчасовій непрацездатності;
- допомога при тимчасовій праці за іншим місцем роботи;
- грошова допомога при неповному робочому дні;
- грошова допомога під час професійного навчання;

Вклад до страхового фонду від нещасних випадків та виробничих захворювань має підтримуватись виключно роботодавцем як відповідальною особою за охорону праці, відповідно до ризиків, що існують у відповідній діяльності.

6. Наказ міністра праці та соціальної політики № 187/1998 «Про затвердження регламенту організації та функціонування комітетів з охорони праці».

7. Наказ Міністерства охорони здоров'я № 803/2001 «Про встановлення ГДК для запобігання виробничої хвороби».

8. Закон № 95/2006 «Про реформу у галузі охорони здоров'я». Обов'язок роботодавця – забезпечити необхідні засоби та умови для медичного огляду у відповідності з вимогами по охороні праці.

9. Нормативні акти Міністерства економіки і торгівлі [4].

Відповідність законодавчої та нормативної бази Румунії з охорони праці міжнародним стандартам

Багато міжнародних та європейських стандартів у галузі охорони праці було перенесено у правове поле Румунії. Відповідальним за це органом є Румунська Асоціація стандартів (ASRO).

Як член Міжнародної організації праці (ILO) Румунія ратифікувала кілька конвенцій МОП (що не всі). У дужках вказаний рік підписання:

- Конвенція № 81 «Про Трудові Інспекції» (1962);
- Конвенція № 129 «Про трудові інспекції» (сільське господарство) (1975);
- Конвенція № 127 «Про максимальну вагу» (1975);
- Конвенція № 136 «Про пальне» (1975).

Чинне законодавство Румунії включає усі європейські директиви з охорони праці, прийняті рішенням Уряду, або наказами міністерств. Це було однією із умов вступу держави до ЄС:

- 89/391 - «про питання з охорони праці»;
- 89/654 - «про мінімальні заходи безпеки та санітарно-гігієнічні вимоги до робочого місця»;
- 89/655 - «про використання робочого устаткування»;
- 89/656 - «про використання особистого захисного обладнання»;

- 90/270 - «про роботу з обладнанням, що має дисплей»;
- 90/269 - «про ручну працю»;
- 90/394 - «про канцерогени»;
- 2000/54 - «про біологічні речовини»;
- 92/58 - «про знаки безпеки»;
- 92/85 - «про вагітних працівників»;
- 92/91 - «про промислові підприємства з видобутку корисних копалин (буріння)»;
- 92/104 - «про видобувні підприємства»;
- 93/103 - «про риболовні судна»;
- 98/24 - «про хімічні речовини»;
- 92/57 - «про тимчасові чи мобільні будівельні майданчики»;
- 2002/44 - «про фізичні агенти - вібрація»;
- 2003/10 - «про фізичні агенти – шум»;
- 91/383 - «про тимчасових працівників»;
- 94/33 - «про молодь»;
- 99/92 - «про вибухонебезпечні середовища»;
- 83/477 - «про азбест»;
- 2006/25 - «про опромінення працівників».
- 2000/39 - «про ГДК» [5].

Органи системи управління охорони праці СУОП в Румунії.

Відповідно до положення Статті 4 Постанови Уряду № 50/2005 наступні державні органи мають право ініціювати проекти нормативних актів відповідно до їх обов'язків та сфери діяльності:

- а) міністерства та інші спеціалізовані органи державного управління, підпорядкованих уряду, а також самостійні органи влади;
- б) спеціалізовані громадські органи центрального управління, підпорядковані міністерствам.

Відповідно до цього ж документу, Міністерство праці, соціальної політики та сім'ї (MLSSF) виконує такі функції в галузі охорони праці:

- а) розробляє політику, програми та проекти нормативних актів, а також стандарти охорони праці;
- б) затверджує акти, розроблені іншими установами, що мають відношення до охорони праці;
- в) координує процес систематизації, спрощення та вдосконалення законодавства з охорони праці;
- г) розробляє програми дій щодо захисту національних інтересів в галузі охорони праці;
- д) координує роботу інспекцій з охорони праці, та органів, що перевіряють/випробовують промислові машини, засоби індивідуального захисту, засоби захисту та системи, призначені для використання в потенційно

вибухонебезпечних середовищах і вибухові речовини промислового використання; публікує і оновлює їхній список, контролює діяльність;

е) розробляє і затверджує проекти нормативних актів, методик і процедур для реалізації системи страхування від нещасних випадків та виробничих захворювань;

є) координує наукові дослідження в галузі ОП.

Міністерство охорони здоров'я регулює питання гігієни праці, здійснює моніторинг стану здоров'я працівників, реалізує державну політику в галузі суспільної охорони здоров'я та гігієни праці. Інститути та центри громадської охорони здоров'я проводять наукові дослідження відповідно до стратегії запобігання виробничих захворювань і зміцнення здоров'я працівників.

Національний будинок пенсій, захисту соціальних прав та страхування несе відповідальність за реалізацію нової системи страхування, щодо нещасних випадків на виробництві і виробничих захворювань.

Політика з охорони праці вимагає участі уряду та соціальних партнерів, тобто профспілок і роботодавців, а також професійних асоціацій та інших неурядових організацій. Важливу роль у цій галузі відіграє Рада з економічних та соціальних питань – державний орган, що виконує консультативну функцію. Рада робить пропозиції в галузі трудових відносин і політики заробітної плати, а також соціального захисту та охорони здоров'я. Тобто головне завдання Ради – розробка програм та стратегій з питань охорони праці, які будуть винесені на розгляд уряду та парламенту.

Трудова інспекція є спеціальним органом управління, підпорядкованим Міністерству праці, соціальної політики та сім'ї. Заснована на підставі Закону № 108/1999 і Постанови Уряду № 767/1999 з наступними змінами. Головна мета трудової інспекції – моніторинг дотримання правових обов'язків, які пред'являються до роботодавців в галузі трудових відносин, а також робочого середовища, охорони життя і здоров'я працівників та інших учасників робочого процесу.

Трудовій інспекції підпорядковуються місцеві трудові інспекції, що діють в кожній області Румунії та столиці Бухаресті, Центр моніторингу професійних ризиків – Crisior і центр професійної підготовки трудової інспекції в м. Ботошань.

Діяльність Трудової інспекції розповсюджується на всю економічну сферу Румунії. Винятками є Міністерство оборони, військові структури і державні служби з особливим статусом [4].

Нижче представлено схему організації Трудової Інспекції:

Рис. 1. Схема організації Трудової Інспекції

Таблиця 1

Права і обов'язки працівників Трудової інспекції з охорони праці

Мають право	Чим закріплено	Чи практикують?
- перевіряти робоче місце на предмет потенційних небезпек.	Закон № 319/2006	так
- виявляти причини нещасного випадку.	Закон № 319/2006	так
- реагувати на скарги працівників щодо охорони праці.	Закон № 319/2006	так
- брати участь в оцінці ризику, мати доступ до інформації щодо оцінки ризиків.	Закон № 319/2006	так
- звертатись до відповідальних за охорону праці владних структур.	Закон № 319/2006	інколи

Мають право	Чим закріплено	Чи практикують?
- брати участь в/робити зауваження під час інспекції робочого місця.	Закон № 319/2006	інколи
- отримувати інформацію в інспекціях, що відповідають за ОП.	Закон № 319/2006	так
- на доступ до списку нещасних випадків та випадків хвороб та повідомлення про них на підприємство.	Закон № 319/2006	так
- на доступ до документів, що повинен мати роботодавець.	Закон № 319/2006	так
- отримувати інформацію та консультації з боку роботодавця заздалегідь щодо заходів, які можуть істотно вплинути на ОП.	Закон № 319/2006	так
- консультуватись заздалегідь щодо призначення працівників або найму зовнішніх служб з особливою відповідальністю за ОП.	Закон № 319/2006	так
- вносити пропозиції до роботодавця з метою зниження ризиків і/або усунення джерел небезпеки.	Закон № 319/2006	так
- на навчання з ОП у робочий час.	Закон № 319/2006	так
- доступ до сторонніх експертів.	Закон № 319/2006	інколи
- відвідувати збори комітетів з ОП.	Закон № 319/2006	так

Таблиця 2

Індивідуальна відповідальність роботодавця

Відповідальність роботодавця	Чим закріплено	Чи практикують?
- створення політики охорони праці.	Закон № 319/2006	інколи
- здійснення профілактичних та захисних заходів.	Закон № 319/2006	так
- забезпечення безпечного машинного устаткування і обладнання.	Закон № 319/2006	так
- використання матеріалів, що не несуть загрози людському життю та здоров'ю.	Закон № 319/2006	так
- моніторинг та оцінка ризиків.	Закон № 319/2006	інколи
- фіксація ризиків та нещасних випадків.	Закон № 319/2006	так
- повідомлення про нещасні випадки на виробництві та виробничі хвороби у відповідальні органи.	Закон № 319/2006	так
- забезпечення спостереження за станом здоров'я працівників.	Закон № 319/2006	так
- інформування працівників про небезпеки та засоби захисту.	Закон № 319/2006	так
- консультації з представниками працівників з питань охорони праці.	Закон № 319/2006	інколи
- навчання працівників.	Закон № 319/2006	так
- створення спільних комітетів з охорони праці?	Закон № 319/2006	так

Права та обов'язки робітника

Права та обов'язки робітника	Чим закріплено	Чи практикують?
- право не наражати себе та інших на небезпеку під час роботи.	Закон № 319/2006	так
- право отримувати інформацію про небезпеки на робочому місці.	Закон № 319/2006	так
- право вибору представників працівників з охорони праці	Закон № 319/2006	так
- право залишити робоче місце у випадку безпосередньої й серйозної небезпеки.	Закон № 319/2006	так
- обов'язок повідомляти керівнику про будь-яку ситуацію, що являє загрозу для безпеки.	Закон № 319/2006	так
- обов'язок забезпечити належне використання засобів індивідуального захисту (ЗІЗ).	Закон № 319/2006	так
- право не брати на себе ніяких особистих витрат на навчання з охорони праці, ЗІЗ.	Закон № 319/2006	так
- право на забезпечення ЗІЗ та спецодягом.	Закон № 319/2006	так
- право на відшкодування за роботу в небезпечних та шкідливих умовах (скорочений робочий день, підвищена зарплата, більш ранній вихід на пенсію, безкоштовні продукти харчування)	Закон № 319/2006	так

Висновки

Як бачимо процес приєднання Румунії до Європейського Союзу призвели до важливих і кардинальних змін у галузі праці, таких як фрагментація підприємств, зміни трудових угод, зміни у структурі служб, відповідальних за охорону праці. На сьогоднішній день охорона праці є пріоритетним напрямком діяльності румунського уряду як основна запорука прогресу економіки держави та безпеки населення. Основа ціль – забезпечити кожному робітнику безпечні та здорові умови праці. Крім питань безпеки і здоров'я, охорона праці є важливим аспектом державної економіки, так як достойні умови праці позитивно впливають на її розвиток.

В свою чергу поставивши за мету членство України в Європейському Союзі Уряду країни необхідно не постійне тасування структур відповідальних за охорону праці, а наполегливий рух в напрямку пріоритетного розвитку охорони праці, як запоруку безпеки суспільства. Необхідно, з одного боку, взявши за основу документи Європейського Союзу в галузі охорони праці забезпечити їх максимальне впровадження. З іншого боку, конче необхідно розвивати, консолідувати та всіляко підтримувати установи СУОП всіх рівнів, які би забезпечували впровадження та неухильне виконання положень з охорони праці, закріплених державним законодавством. Крім того, необхідний розвиток та розширення діалогу з громадськими структурами, з метою

більшого їх залучення як до прийняття рішень у галузі охорони праці, так і їхньої реалізації. Це повинно стати загальнонаціональною стратегією щодо охорони праці яка би засвідчила високу зацікавленість держави у підвищенні рівня безпеки, охорони здоров'я та покращенні умов праці кожного працівника.

Список використаних джерел

1. Конституція Румунії [Електронний ресурс] / офіційний сайт Румунського Парламенту. – Режим доступу: <http://www.cdep.ro/pls/dic/site.page?id=371> (10.02.2014). – Назва з екрану.
2. Законодавча база Румунії з охорони праці [Електронний ресурс] / офіційний сайт Трудової Інспекції Румунії. – Режим доступу: <http://www.inspectmun.ro/site/Legislatie/SSM%20engleza.html> (10.02.2014). – Назва з екрану.
3. Трудовий Кодекс Румунії [Електронний ресурс] / сайт законодавчої програми LEXO. – Режим доступу: http://www.eto-lex.ro/legislatie_acte_normative/codul_muncii.htm (10.02.2014). – Назва з екрану.
4. Законодавство Румунії у галузі охорони праці [Електронний ресурс] / сайт Gerado Grup. – Режим доступу: <http://gerado.ro/legislatie-protectia-muncii.html> (10.02.2014). – Назва з екрану.
5. Директиви ЄС [Електронний ресурс] / сайт Європейської агенції з охорони праці. – Режим доступу: <https://osha.europa.eu/en/legislation/directives> (10.02.2014). – Назва з екрану.

Стаття надійшла до редакції 22.12.2015 р.